
УДК 334.732.2

Волкова Оксана Георгіївна
к. е. н., доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ 2020

JEL classification: H200; H250; E620

Важливість податкової системи для будь-якої держави не викликає сумнівів. З 2000 року до сьогодні кількість країн-членів ОЕСР з високою питомою вагою податків у ВВП, зокрема, в діапазоні 35–40% збільшилася з шести до десяти. У восьми країнах податкові надходження становлять більше 40% ВВП. На перших місцях за цим показником – Люксембург (93,7%), Франція (68,2%), Данія (65,4%), Бельгія (63,7%). Загалом, середній показник співвідношення податків до ВВП по країнах-членах ОЕСР зріс з 24,9% у 1965 р. до 34,3% у 2015 році [1].

Варто зазначити, що існує позитивна кореляція між часткою податків у ВВП та рівнем ВВП на душу населення: низьку частку податків у ВВП мають країни з низьким рівнем ВВП на душу населення (Аргентина, Чилі, Мексика та ін.); висока частка податків у ВВП притаманна країнам з високим рівнем ВВП на душу населення (Франція, Бельгія, скандинавські країни).

В останнє десятиріччя в багатьох країнах світу відбуваються процеси реформування податкових систем, спрямовані на зменшення негативного впливу податків на умови конкуренції та інвестиційні рішення економічних суб'єктів, зокрема, шляхом зменшення оподаткування факторів виробництва та підвищення ролі податків на споживання.

Безперечно, світова криза COVID-19 змінила траєкторію фіскальної політики держав світу та сфокусувала їх на антикризовому управлінні та необхідності підтримки бізнесу, забезпеченні його фінансовими ресурсами. Разом з тим, після виходу із світової економічної кризи COVID-19, уряди повинні перейти від антикризового управління до розгляду структурних реформ з метою усунення структурних слабких місць, які висвітила криза.

Криза COVID-19 мала прямий вплив на скорочення податкових надходжень, що найбільш відчули країни, економіка яких сфокусована на торгівлі, туризмі, участі в глобальних ланцюгах створення доданої вартості.

Загальні тенденції в оподаткуванні та податкові реформи, прийняті до кризи COVID-19 серед країн-членів ОЕСР, продовжилися й протягом 2020 року:

1) подальше зниження податку на доходи фізичних осіб шляхом зниження ставок податку та звуження бази оподаткування, орієнтоване на підтримку домогосподарств з низьким та середнім рівнем доходу. Одночасно, реформи, спрямовані на зниження внесків на соціальне страхування сповільнилися.

Податок на доходи фізичних осіб та внески соцстрахування є основними податковими надходженнями у більшості країн світу. У 2018 році ці податкові платежі разом з податками на заробітну плату становили більше 60% податкових надходжень у США та Німеччині, близько 60% у Франції та Японії, близько 40% в Ізраїлі, Новій Зеландії, Мексиці.

У світі спостерігається зростання нерівності ринкових доходів домогосподарств (доходів до оподаткування та державної допомоги), яке скорочується за допомогою державних трансфертів (2/3 скорочень у середньому) та податків (1/3 скорочень у середньому). За таких умов, зниження податкового навантаження на доходи фізичних осіб з низьким та середнім рівнем доходу є ефективним інструментом державної політики перерозподілу.

2) Зниження податкового навантаження з доходів на працю з 2013 по 2019 роки після його зростання після світової кризи 2008/2009 рр.

3) Продовження зниження ставок корпоративного податку (податку на прибуток). Найзначніші зниження ставки цього податку, зазвичай, були відмічені в країнах з вищими початковими ставками податку, що призвело до подальшого зближення встановлених законодавством ставок податку в різних країнах.

Країни надають знижені ставки податку на прибуток для малого та середнього бізнесу, застосовують нижчі податкові ставки до першого отриманого прибутку, незалежно від рівня загального доходу.

4) Розширення податкових пільг для стимулювання інвестицій та інновацій, екологічної стійкості.

5) У сфері міжнародного оподаткування продовження заходів із захисту бази оподаткування корпоративним податком відповідно до протидії розмиттю бази оподаткування та переміщенню прибутку (BEPS).

6) Основні ставки податку на додану вартість (ПДВ) здебільшого залишаються стабільними, поряд з розширенням бази оподаткування.

Деякі країни зменшили ставки ПДВ для окремих галузей. Зокрема, Угорщина знизилася свою ставку ПДВ на послуги з проживання з 18% до 5%, а Чехія та Греція – на послуги громадського харчування.

Податкова політика держав зосереджується на боротьбі з шахрайством з ПДВ та забезпеченні ефективного оподаткування транскордонних онлайн-продажів, щоб отримати додаткові доходи.

7) Зростання ставок в акцизному оподаткуванні, зокрема, на тютюнові вироби та цукровмісні напої.

8) Зростання кількості країн з провадженням реформ, спрямованих на посилення фіскального навантаження на майнове оподаткування.

9) Продовження реформування екологічного оподаткування: зміни податків на викиди вуглецю і податків на споживання електроенергії; зниження податків на транспортні засоби з альтернативними видами палива.

10) Запровадження оподаткування цифрової економіки та введення податку на цифрові послуги: онлайн діяльність, рекламні послуги, цифрові транзакції, онлайн і фізичний розподіл аудіо-візуального вмісту [2].

Протягом 2020 року держави продовжували корегувати розпочаті до кризи податкової реформи або їх відкладали на більш пізніший термін.

На думку Директора Центру податкової політики та адміністрування ОЕСР Паскаля Сен-Аманс «підвищення податків на працю та споживання, як це було зроблено після світової фінансової кризи 2008 року, може бути складним у політичному плані, а в багатьох випадках і небажаним з точки зору справедливості. Урядам потрібно буде знайти альтернативні джерела доходів» [1]. На відміну від жорстких обмежувальних заходів держав в період економічної кризи 2008 року, відновлення після кризи 2019 року має супроводжуватися гнучкою та заохочувальною фіскальною політикою. Фаза відновлення економіки країн світу підтримується експансіоністською податковою політикою, спрямованою на стимулювання інвестицій та споживання, підтримку ліквідності населення та бізнесу.

Отже, варто зазначити, що кожна держава обирає власний вектор розбудови податкової системи. Разом з тим, простежуються загальні тенденції в трансформації податкових режимів різних країн світу, спрямовані на зменшення негативного впливу податків на інвестиційні рішення економічних суб'єктів, посилення стимулюючого потенціалу податків одночасно з посиленням фіскальності непрямого оподаткування та протидії розмиттю бази оподаткування.

Література

1. *Tax Policy Reforms 2020 : OECD and Selected Partner Economies* : Executive summary / OECD iLibrary. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7af51916-en/index.html?itemId=/content/publication/7af51916-en> (access date: 08.05.2021).
2. *Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність* / Державна фіскальна служба України : сайт. URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid> (дата звернення: 08.05.2021).